

Tadeusz Nowak, *Duchowieństwo ziemi wieluńskiej w drugiej połowie XV i początku XVI wieku. Studium prozopograficzne*, Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, Wieluń 2017, ss.177

Ziemia wieluńska z racji swej historii (stanowiła ona część województwa sieradzkiego, posiadając jednocześnie autonomię objawiającą się własną hierarchią urzędniczą, sejmikiem oraz posłami na sejm) była na przełomie wieków średnich i czasów nowożytnych na swój sposób odrębnością pod względem politycznym, społecznym i gospodarczym. Dlatego należy się cieszyć, że Tadeusz Nowak, mediewista związany z łódzkim środowiskiem naukowym, zdecydował się podjąć realizację ambitnego projektu, którego celem jest analiza społeczeństwa ziemi wieluńskiej doby późnego średniowiecza. Analizy – dodajmy – całościowej, bo obejmującej wszystkie grupy społeczne, a więc duchowieństwo, mieszczaństwo, szlachtę oraz ludność chłopską. Warto zarazem w tym momencie podkreślić, że wspomniany uczony każdemu ze stanów zamierza poświęcić oddzielne dzieło monograficzne. Daty graniczne omawianej monografii obejmujące lata 1456-1505 zostały podyktowane głównie zachowanym materiałem źródłowym (są nimi przede wszystkim akta sądów świeckich i kościelnych).

Obecnie mamy w rękach pierwszy z planowanych czterech tomów, którego tematem jest wieluńskie duchowieństwo. Jak zaznacza sam autor: *Projektowany cykl prac narzuca jednolitą podstawę terytorialną dla wszystkich będących w realizacji dzieł, toteż tłumaczy, dlaczego w monografii poświęconej duchowieństwu przyjęty został zakres terytorialny pracy nawiązujący do podziałów administracyjno-państwowych (ziemia wieluńska), a nie administracyjno-kościelnych (terytorium wieluńskie, zwane niekiedy archidiaconatem). To założenie pozwala objąć badaniami ogół społeczeństwa na tym samym obszarze* (s.11).

Autor próbuje zidentyfikować wszystkich duchownych posiadających określone godności na *terytorium wieluńskim* oraz posiadających beneficja w instytucjach kościelnych działających na obszarze

ziemi wieluńskiej. Takie założenie narzuciło konkretną strukturę pracy. Kolejne rozdziały poświęcone są oficjałom wieluńskim i kanonikom kolegiaty wieluńskiej oraz duchowieństwu niższemu kolegiaty (rozdział I), duchowieństwu parafialnemu (rozdział II) oraz duchowieństwu zakonnemu z klasztoru augustianów w Wieluniu i klasztorów paulińskich w Wieluniu i Wieruszowie (rozdział III).

Ambitny niewątpliwie projekt prozopograficznego „rozpisania” całego terytorium pozwala uchwycić procesy i zjawiska, które przy skupieniu się na jednej tylko grupie społecznej są trudno uchwytnie. Dlatego też z oceną projektu trzeba poczekać do zakończenia realizacji zamierzenia, czyli publikacji ostatniego tomu. Nie zmienia to jednak faktu, że już w tym momencie mamy do czynienia z poważnym osiągnięciem naukowym.

Rafał Jaworski